

Ob petdesetletnici srednjega gozdarskega šolstva na Slovenskem For the Fiftieth Anniversary of Forestry Teaching in Secondary Schools in Slovenia

Pavel VRTOVEC*

Izveščak:

Vrtovec, P.: Ob petdesetletnici srednjega gozdarskega šolstva na Slovenskem. Gozdarski vestnik, št. 4/1998. V slovenščini, cit. lit. 18.

Slovensko srednje gozdarsko šolstvo praznuje v letu 1998 obletnico svojega delovanja. Leta 1868 je bila pri gradu Snežnik ustanovljena prva gozdarska šola na Slovenskem. Delovala je le 6 let in je bila edina gozdarska šola s slovenskim učnim jezikom v tedanji Avstriji. Leta 1931 je v Mariboru pričela delovati Nižja gozdarska šola. Šele leta 1947 smo Slovenci dobili svoj gozdarski inštitut, naslednje leto srednje tehniško gozdarsko šolstvo, leta 1949 fakultetni študij gozdarstva. Poklicno delavsko gozdarsko šolo smo organizirali šele leta 1966. Družbene spremembe, osamosvojitve Slovenije, reorganizirano gozdarstvo in prenova šolstva terjajo nove rešitve tudi v gozdarskem izobraževanju. Potrebujemo tudi novo nomenklaturo poklicev v gozdarstvu, ustrezne rešitve pri izobraževanju zasebnih lastnikov gozdov, postati moramo primerljivi z Evropo.

Ključne besede: Slovenija, gozdarstvo, zgodovina, gozdarsko izobraževanje in šolstvo, poklici v gozdarstvu

Abstract:

Vrtovec, P.: For the Fiftieth Anniversary of Forestry Teaching in Secondary Schools in Slovenia. Gozdarski vestnik, No. 4/1998, in Slovene, lit. quot. 18.

In 1998, the Slovenian forestry teaching in Slovenia celebrates the 50 th anniversary of its activity. Forest education in Slovenia goes back to the middle of the 19 th century. In 1868, Slovenia's first forest school was founded at Snežnik castle. The school operated for six years, and would remain the only example of a forest school with Slovenian as the language of instruction in the Austria of the time. In 1931, an elementary forestry school was opened in Maribor. It was not until 1947 that the Slovenes received their Forestry Institute. In the following year, technical forestry education in secondary schools was introduced, and by 1949, it was possible to study forestry at university. Professional schooling was not introduced until 1966. The social changes, Slovenia's independence and the restructuring of forestry as well as the school system are factors of a new situation which call for new solutions in forestry education. We need a new nomenclature of professions in forestry, and appropriate solutions are necessary for the education of private forest owners. We must become comparable to Europe.

Key words: Slovenia, forestry, history, forestry education and schooling, professions in forestry.

1 UVOD

1 INTRODUCTION

Ob jubileju, kakršen je petdesetletnica slovenskega srednjega gozdarskega šolstva, je prav, da se spomnimo njegove dejanske in ne le simbolične teže. Pomena gozdarskega izobraževanja in lastnega strokovnega šolstva nasploh za gozdarsko stroko, za slovenski narod in državo se vse premalo zavedamo in ga zato tudi ne znamo dovolj ceniti.

Živimo v časih, ko nimamo med nostalgичnim oziranjem v preteklost in omalovaževanjem, podcenjevanjem ter tamenjem spričo današnjih razmer, obenem pa mižimo pred objektivnimi potrebami jutrišnjega dne. Da je slovenska gozdarska stroka mogla polnokrvno zaživeti in doseči, kar je dobrega in uspešnega doslej udejanila, je moralo preteči sto in več let neutrudnega dela in žrtvovanja posameznikov, strokovne skupnosti in zdravega narodovega jedra, širše družbe. Brez izobraževanja in brez domačih šol, bi bilo danes o slovenski gozdarski stroki le težko govoriti. Še več: bili

* P. V. dipl. inž. gozd. Srednja gozdarska in lesarska šola Postojna, Tržaška 36, Postojna, SLO.

so časi, ko je prav srednja gozdarska šola v težkih, kar dramatično nemo-gočih razmerah, predstavljala kadrovsko in strokovno kovačnico slovenskega gozdarstva. In ti naporji so rodili uspehe, ki bi jih, brez srednje gozdarske šole in njenih absolventov - gozdarskih tehnikov, ne bilo ali bi vsaj bili mnogo skromnejši, kot so.

Od časov ustanovitve prvih dveh gozdarskih tehnikumov pred 50 leti, pa do danes se je marsikaj spremenilo. Vendar se spet soočamo z dilemami o tem ali potrebujemo srednje gozdarsko šolstvo in kakšno naj bo, kakšni naj bodo v prihodnje poklici v gozdarstvu, kako naj za potrebe teh poklicev izobražujemo in usposabljam, kje in kako se bodo mladi ljudje zaposlovali, kakšno je dejansko gozdarsko znanje lastnikov gozdov itd. Toda, kakor za slovensko gozdarsko izobraževanje in šolstvo velja, da se ni rodilo čez noč, marveč je zraslo in se je razvijalo iz globokih korenin naše slovenske narodne in strokovne gozdarske preteklosti, velja tudi za prihodnost. Slednje bodisi ne bo ali pa sama sebe ne bo vredna, če ne bomo znali ceniti preteklosti, če ne bomo znali graditi na izkušnjah, če bomo mižali pred današnjo stvarnostjo in ne bomo vedeli, kaj hočemo in potrebujemo jutri. Potemtakem jutri ne bo slovenskega gozdarstva in slovenske gozdarske stroke, če ne bo ustreznih kadrov vseh potrebnih profilov. Da jih bomo imeli jutri, moramo zanje poskrbeti danes. Če si hočemo kadre zagotoviti, moramo poskrbeti za ustrezno gozdarsko šolstvo, za ustrezno kadrovanje, zaposlovanje, izobraževanje in usposabljanje vseh, ki bodo v naših gozdovih delali in z njimi gospodarili. Tudi ne kaže spregledati dejstva, da najširši javni interesi daleč presegajo lastniške in pridobitniške interese za gozdove in se bo javna vloga gozdov morala še krepiti. Za dobro gospodarjenje z gozdovi, za zagotavljanje trajnosti vseh funkcij, ki jih opravljajo, za skladno gospodarjenje z naravno dediščino in gozdnato krajino nasploh so potrebni ustrezno ozaveščeni in izobraženi ljudje vseh gozdarskih poklicev in profilov.

V zgodovini slovenskega gozdarstva, z njo pa gozdarskega izobraževanja, je ena sama stalnica: nenehno spreminjanje razmer, nenehna rast znanja in potreb po njem, vse večje zahteve po izobraženih in usposobljenih kadrih. Ni le zakon vztrajnosti tisti, ki nas upravičeno postavlja pred spoznanje, da tudi v bodoče ne bo in ne more biti drugače. Da bomo logiko te resnice bolje razumeli, je prav, da se z našim spominom sprehodimo skozi navidez kratko, v resnici pa dolgo, uspešno, pestro in bogato pot slovenskega gozdarskega izobraževanja in šolstva. Srednje gozdarsko šolstvo je v tem mozaiku le en izmed trdnih kamenčkov.

2 GOZDARSKO IZOBRAŽEVANJE NA SLOVENSKEM DO LETA 1918

2 FORESTRY EDUCATION IN SLOVENIA BEFORE 1918

Za evropske države in narode je bila druga polovica 19. stol. prelomnica zgodovinskega pomena. Razvojne in zgodovinsko-socialne razmere so bile takrat še posebej pomembne za slovenski narod. V tem okviru moremo razumeti in obravnavati tudi takratna dogajanja v gozdarstvu pri nas ter prva prizadevanja za ustrezno gozdarsko izobraževanje in slovensko gozdarsko šolstvo. Razvoj obojega je namreč potekal v razmerah narodnega preporoda in boja za ohranitev in utrditev slovenske samobitnosti. Slovenski narod je bil, kljub določenim pozitivnim spremembam po revolucionarnem letu 1848, podvržen hudim nacionalističnim pritiskom sosedov, predvsem germanizaciji. Takratna Avstrija je bila v mnogočem izredno centralizirana država.

kljub določeni avtonomiji, ki so jo pridobile posamezne dežele po državni reformi leta 1861.

Posledice centralizacije in germanizacijskih pritiskov so se močno odražale tudi v takratnem gozdarstvu pri nas. Centraliziran je bil tudi šolski sistem, ki je slovenščino v šolah močno omejeval, slovenskemu šolstvu, zlasti še gimnazijam in poklicnim šolam, pa je bil izrazito nenaklonjen. Zgodovina slovenske gozdarske stroke je bila prav zaradi pomanjkanja lastnih gozdarskih strokovnjakov do leta 1918 v marsičem identična z zgodovino avstrijskega gozdarstva. Vendar, kakor je v boju za slovenstvo potekal boj za lastno slovensko šolstvo, se je v okvirih prizadevanj za oblikovanje lastne gozdarske stroke porodil in je potekal tudi dolgotrajen in neenak boj za slovensko gozdarsko poklicno in strokovno šolstvo.

Naj navedem le nekaj najznačilnejših problemov tedanjega časa v gozdarstvu:

- že sredi 19. stoletja se je v slovenski in v širši avstrijski javnosti vse bolj čutila potreba po vsestranski revitalizaciji in ogozditvi takrat povsem ogolega Krasa;
- ogromna večina gozdne veleposesti na Slovenskem je bila v rokah nemške gospodarske in v teh gozdovih so bili zaposleni pretežno nemško govoreči gozdarski strokovnjaki;
- v takratne slovenske dežele je vse bolj prodiral nemški kapital;
- kmetje (nad 80 % prebivalstva) povečini niso bili veščini naprednega kmetovanja ne gospodarjenja z gozdovi, kar je poglobljalo njihovo gospodarsko in socialno krizo in vse bolj pospeševalo izseljevanje;
- ko so kmetje (po zemljiški odvezi) postali lastniki nad 2/3 gozdov na Slovenskem, so, boreč se za preživetje, iskali rešitve tudi z obsežnimi sečnjami in drugimi preobremenitvami rabe gozdov, kar je ponekod vodilo v njihovo že kar stihijsko siromašenje. Iz arhiva Trgovske zbornice v Ljubljani za leto 1882 je zanimiv podatek o dejanskem obsegu sečenj na Kranjskem, ki je bil za četrtino večji od predvidenega etata. Žal so se takšne razmere nadaljevale tudi po 1. in vse do 2. svetovne vojne.)

Od kod in kako daleč segajo korenine ozaveščanja slovenskega kmeta in slovenske javnosti v odnosu do gospodarjenja z zemljo, okoljem in gozdovi, je danes gotovo težko na kratko predstaviti. Mnogi pomembni slovenski preporoditelji so delovali tudi pri razsvetljevanju slovenskega kmečkega življa in tako ali drugače vplivali na pospeševanje kmetijstva in gozdarstva. V drugi polovici 19. stoletja so pravzaprav orali ledino in storili ogromno prav na področju izobraževanja in ozaveščanja slovenskega kmeta in takratne javnosti (npr.: dr. Janez Bleiweis, Matija Vrtovec, dr. Josip Orel, Rihard Dolenc, Franc Povše, Ludvik Dimitz idr.). Osrednjo vlogo v tedanjem razsvetljiteljskem delu med Slovenci sta opravljali Kranjska kmetijska družba v strokovnem in slovensko taborsko gibanje v političnem oziru.

Mnogi tuji in nekateri domači gozdarski strokovnjaki, ki so tedaj delali v naših gozdovih, imajo pomembne zasluge za razvoj in napredek gozdarske stroke. Svoje ime in uveljavitev so neizbrisno povezali z našimi gozdovi in gozdarsko stroko. Slednjo lahko iz več razlogov upravičeno razglašamo tudi za slovensko, četudi je tedaj bila obenem tudi avstrijska. Med pomembnejšimi gozdarskimi strokovnjaki tedanjega časa naj omenimo le nekatere: Josip Ressel, Josip Koller, Herman in Adolf Guttemberg, Venceslav Goll, Josip Pucich, Franc Padar (prvi pisec gozdarske strokovne literature v slovenščini), Konrad Rubbia, Leopold Hufnagel, H. Schollmayer, idr.

Pomembno vlogo pri uveljavljanju gozdarske stroke so imela v tem času tudi strokovna društva: Gozdarsko društvo za avstrijske alpske dežele (ust. leta 1852), Avstrijsko vsedrjavno gozdarsko društvo (ust. leta 1852) in Kranjsko - Primorsko gozdarsko društvo (ust. leta 1875). Prizadevanja za razvoj gozdarske stroke so gotovo bistveno prispevala tudi k oblikovanju in utrjevanju znanj, tradicije, kulture in etike Slovencev v njih odnosu do narave in gozda, vse do danes.

Pozitivnih sadov različnih drugih oblik prebujanja in izobraževanja takratne slovenske javnosti, posebej na področju kmetijstva in gozdarstva, ne bo nikoli mogoče oceniti in, ovrednotiti dovolj celostno in vsestransko. Dejansko so to bili temeljni poskusi, saj takratna germanizacijsko usmerjena politika državnih oblasti vzgoji in izobraževanju na slovenskih narodnostnih osnovah ni bila naklonjena.

Prvi šolani gozdarji so prihajali k nam s prve avstrijske gozdarske višje šole, ki je bila ustanovljena leta 1813 v Mariabrunnu. Za Slovence, posebej pa za slovensko strokovno in poklicno šolstvo, je bilo nedvomno odločilnega pomena leto 1867, ko so si na volitvah v kranjski deželni zbor izborili poslansko večino. Takrat je slovenščina, vsaj na Kranjskem, prvič postala enakopraven deželni jezik v državnih uradih, v sodstvu in šolstvu. Kranjski deželni zbor je skušal posvetiti več skrbi tudi poklicnemu in strokovnemu šolstvu s slovenskim učnim jezikom. Naročil je deželnemu šolskemu odboru, naj preuči možnosti za ustanovitev slovenske gozdarske šole. Odbor je aprila 1867 objavil razpis za pokroviteljstvo nad takšno šolo. Izmed dveh ponudb je odboru najbolj ustrezala ponudba Jurija Schonburg-Waldenburga, nemškega kneza in lastnika gradu Snežnik ter tamkajšnjih prostranih gozdov. Veleposesnik je ponudil: uporabo hiše s petimi sobami in kuhinjo, primerno za bivanje 8 - 10 oseb, ves hišni inventar ter drva za kurjavo, plačilo za dva učitelja in uporabo 810 ha gozda za terenski pouk. Deželni odbor je velikodušno ponudbo sprejel in prevzel nase ostale stroške.

Istega leta je izšla prva knjiga v slovenščini, namenjena pospeševanju gospodarjenja z gozdovi v mali kmečki posesti; to je bil Navod, kako naj ravna posamezni kmetje in cele soseske z gozdom, avtorja Mavricija Scheyerja.

Prva slovenska gozdarska šola na gradu Snežnik je bila ustanovljena leta 1868 in je bila dvoletna. Imenovala se je Deželna nižja gozdarska šola. Učni jezik je bil slovenski. Šola je bila namenjena manj premožnim kmečkim sinovom z opravljeno ljudsko šolo ali nižjo realko. Deželni zbor je za vse sprejete učence namenil štipendije, ki so omogočale kritje stroškov šolanja. Prvi ravnatelj šole je bil graščinski nadlogar Vincenc Bodenstein. Pripravil je tudi prvi učni načrt po vzoru gozdarske šole v Hinterbruhlu. Po rodu je bil Čeh, že več let zaposlen na snežniškem posestvu.

Šola je delovala le šest let, za tri generacije učencev. Imela je znaten osip in fluktuacijo učencev, uspešno pa je šolanje končalo 26 dijakov. Po končanem šolanju so se vsi absolventi zaposlili in delovali kot gozdni čuvaji ali gozdni oskrbniki. Torej so bili uspešni in so se pri svojem delu dobro uveljavili. Šola pa vendarle ni dosegla svojega temeljnega namena, namreč: strokovno usposabljanje kmečke sinove za dobro gospodarjenje z njihovimi gozdovi. Ravnateljstvo šole je spričo takšnega stanja ugotavljalo, da so absolventi šole sicer nadpovprečno usposobljeni za potrebe gospodarjenja v lastnem kmečkem gozdu ali za delo gozdnih čuvajev, premalo pa so izobraženi za delo gozdnih upraviteljev. Za zahtevnejše poklicno izobraževanje pa šola ni bila ustanovljena niti ni bila prostorsko, ne materialno, ne kadrovsko primerno preskrbljena. Ker šola in namen štipendiranja nista

dosegla svojega prvotnega namena, se je deželni zbor odločil štipendije, in s tem tudi šolo, ukiniti. Spričo skromnih sredstev, ki jih je deželni zbor namenjal šoli, zatem ni niti razmišljal o ustreznejši obliki poklicne ali strokovne gozdarske šole.

Kranjski deželni zbor je leta 1873 ustanovil tudi Deželno sadjerejsko in vinorejsko šolo, ki je delovala na Slapu pri Vipavi, vodil pa jo je že omenjeni Rihard Dolenc. Ukinitve snežniške gozdarske šole je deželni zbor utemeljil tudi s pojasnilom, da namerava deželno kmetijsko šolo preseliti na Grm pri Novem mestu in tedaj v učni program vključiti tudi gozdarstvo za potrebe kmečkih gospodarstev. To se je res zgodilo, vendar šele leta 1886. Pozneje se je šola preimenovala v Kmetijsko šolo Grm in v njen učni načrt je bilo vključeno tudi gozdarstvo za male gozdne posestnike. Pouk gozdarstva je bil pozneje vključen tudi v učne programe kmetijskih šol v Šentjurju pri Celju in v Mariboru. Navedene šole so se obdržale in uspešno opravljale svoje poslanstvo vse do danes.

Vendar pa globlji razlogi za ukinitve snežniške šole niso bili zgolj tisti, na katere se je skliceval deželni zbor. Nemški liberalno - germanizacijski pritisk je dejansko botroval ukinitvi šole, ker je bila v celoti slovenska. Pod tem pritiskom so bile takrat povsem ponemčene tudi druge slovenske in dvojezične šole v deželi. V takem vzdušju je seveda morala ostati brez pozitivnega odziva tudi tedanja pobuda za ustanovitev slovenske univerze v Ljubljani.

Germanizacijsko naravnost oblasti dokazuje tudi dejstvo, da je bila šestnajst let po ukinitvi snežniške šole leta 1892 ustanovljena gozdarska šola v Idriji. Šola je bila le enoletna, sprva namenjena vzgoji gozdnih čuvajev, po letu 1898 pa je delovala kot logarska šola. Ves pouk na šoli je potekal samo v nemščini. Šola je dala 121 absolventov, ki so se v glavnem zaposlovali kot gozdni čuvaji v državnih gozdovih. V zadnjih letih delovanja je šola vpisovala izključno učence z dobrim znanjem nemščine, zato so med vpisanimi prevladali učenci iz nemško govorečih avstrijskih dežel. Očitno tudi to ni bilo dovolj za obrambo pred vse bolj uveljavljajočim se slovenstvom, zato so oblasti leta 1909 ukinile tudi to šolo. Leta 1905 je bila podobna šola ustanovljena v Celovcu. Tudi na tej šoli je bil pouk le v nemščini.

Drugih gozdarskih šol na slovenskem narodnem ozemlju vse do razpada Avstro-Ogrske monarhije ni bilo. Tako, z izjemo kmetijskih šol, slovenski lastniki gozdov v domačem okolju in v slovenskem jeziku niso imeli možnosti pridobiti temeljitejšega strokovnega znanja o gospodarjenju z gozdovi, lastnega strokovnega gozdarskega šolstva pa si Slovenci v tistih časih niti v sanjah niso mogli privoščiti.

Svoj, sicer majhen delež v naporih za izboljšanje razmer v tedanjem slovenskem gozdarstvu je tiste čase prispevalo tudi Gozdarsko društvo za Kranjsko in Primorsko. Leta 1903 založilo Navod za oskrbovanje malih gozdnih posestev na Kranjskem in Primorskem, ki ga je spisal Avgust Guzelj, gozdarski komisar v Novem mestu in obenem učitelj gozdarstva v kmetijski šoli na Grmu.

3 GOZDARSKO IZOBRAŽEVANJE IN ŠOLSTVO MED SVETOVNIMA VOJNAMA

3 FORESTRY EDUCATION IN SCHOOLS IN THE PERIOD BETWEEN THE TWO WORLD WARS

Konec 1. svetovne vojne in združitve v kraljevino SHS sta Slovencem sicer odločilno pomagala v procesu narodnega osamosvajanja, prinesla

pa sta tudi vrsto razočaranj. Več kot tretjina slovenskega narodnostnega ozemlja in naroda sta ostali zunaj nove države. Prejšnji avstrijski monarhični centralizem je zamenjal jugoslovanski, dejansko srbski, v marsičem še bolj tog in konzervativnejši. Vidnejših pozitivnih premikov tako nista bila deležna ne gozdarska stroka, ne izobraževanje, ne šolstvo.

Slovenska gozdarska stroka je ostala po 1. svetovni vojni v marsičem prepuščena sama sebi, v okvirih skromnih možnosti maloštevilnih gozdarskih strokovnjakov, ki so na Slovenskem ostali še iz časov Avstrije. Edini vidnejši pozitivni premik v prizadevanju po lastni strokovni organizaciji je bila, takoj po 1. svetovni vojni, ustanovitev Gozdarskega društva Slovenije (1919). To je v svojih programskih nalogah vključevalo tudi določene oblike strokovnega izobraževanja, prizadevalo si je za ustanovitev slovenskega gozdarskega šolstva in je včlanjevalo tudi gozdne posestnike. Leta 1922 je društvo postalo zgolj Podružnica Jugoslovenskega šumarskega udruženja, šele leta 1940 so se slovenski gozdarji ponovno organizirali v lastnem Slovenskem gozdarskem društvu, ki je delovalo do konca 2. svetovne vojne, ko je bilo ukinjeno. Z delovanjem društva je bila tesno povezana tudi izobraževalna vloga strokovne gozdarske revije Gozdarski vestnik, ki je pričela redno izhajati leta 1938. Njegov ustanovitelj in prvi urednik je bil inž. S. Sotošek. Vestnik med 2. svetovno vojno ni izhajal.

Šibka gozdarska strokovna razgledanost večine lastnikov gozdov na Slovenskem, pomanjkanje strokovnih gozdarskih kadrov, neustrezna gozdnogospodarska politika države, krizne razmere v gospodarstvu nasploh in slabšanje socialnih razmer kmečkega prebivalstva seveda niso z ničimer prispevali k boljši kakovosti gospodarjenja z gozdovi. Dogajalo se je, predvsem nasprotno, zato se je zlasti v večini male kmečke gozdne posesti stanje slabšalo vse do pričetka 2. svetovne vojne.

Na Koroškem, ki je po nesrečnem plebiscitu ostala v mejah Republike Avstrije, se je domače gozdarstvo v celoti integriralo v okvire takratnega avstrijskega gozdarskega sistema.

Nekoliko drugače je bilo na Primorskem, na slovenskem ozemlju, ki je bilo priključeno Italiji. Gozdarskega osebja je po vojni tudi tam očitno zelo prjamnjakovalo. V gozdarski operativi je sicer ostalo še precej osebja slovenskega in avstrijskega porekla, pa tudi strokovno delo v gozdovih je še nadalje temeljilo na nekdanji avstrijski doktrini (npr. nadaljevanje akcije za pogozdovanje Krasa, strokovnost gospodarjenja na gozdnih veleposestvih in v državnih gozdovih). Ker je primanjkovalo predvsem nižjega strokovnega kadra, je italijanska oblast že leta 1920 v Idriji ustanovila Pospešeni gozdarski tečaj (Corso accelerato Forestale di Idria). Redni enoletni šolski program so udeleženci absolvirali v dveh mesecih. Šola je delovala le dve leti, obiskovale so jo tri generacije, končalo pa 62 slušateljev. Vsi udeleženci šole so bili Slovenci, učni jezik pa je bil italijanski. Vsi absolventi so po končanem šolanju opravljali strokovni izpit na prefekturi za Julijsko krajino v Trstu. Glede na nadaljni politični razvoj v Italiji ter izrazito protislovensko politiko fašističnih oblasti, seveda ni bilo nikakršnega interesa, da bi na slovenskem nacionalnem ozemlju delovala kakršnakoli poklicna šola, ki bi združevala slovensko mladino, zato tudi v gozdarskem šolstvu ni moglo biti drugače. So pa v vrste gozdarskih služb tudi pozneje, vse do 2. svetovne vojne, vstopali številni Slovenci, ki so se šolali na italijanskih šolah, in so delovali bodisi v domačem okolju bodisi drugod po Italiji. Italija namenskega izobraževanja kmetov za gospodarjenje z gozdovi ni poznala.

V Jugoslaviji je bila leta 1931 končno ustanovljena Nižja gozdarska šola v Mariboru. Sprva je delovala kot enoletna, pozneje kot dvoletna strokovna

šola, namenjena pa je bila tudi izobraževanju kmečkih sinov. Njen ravnatelj in vsestranska strokovna gonilna sila je bil inž. S. Sotošek. Šola je delovala do leta 1941, ko so jo nemške okupacijske oblasti ukinile. Šolanje sta dotlej opravila 202 učenca.

Poleg kmetijskih šol, ki so bile ustanovljene še pred 1. svet. vojno, in mariborske gozdarske šole, je bilo v obdobju med obema vojnama za strokovno izobraževanje malih lastnikov gozdov storjenega bolj malo. Leta 1933 je izšlo delo Kmetstvo gozdarstvo Jožeta Miklavžiča. Državna Gozdarska nadzorna služba je bila edina javna služba, ki je skrbela za strokovne stike s kmečkimi lastniki gozdov, vendar je bila kadrovsko in strokovno prešibka. Zlasti po svetovni gospodarski krizi (med leti 1929 - 1933) so se socialne razmere v Sloveniji tako poslabšale, da so bili lastniki gozdov primorani prekomerno sekati. Nadzorna gozdarska služba je ob tem pomagala lastnikom, kolikor je mogla, s predavanji, tečaji in organizacijo pogozdovanj. Leta 1941 se je v reševanje problematike kmečkih gozdov vključila tudi Kmetijska zbornica, ki je organizirala "Posvetovanje o lesnogospodarskih problemih Slovenije". Programska izhodišča, ki jih je pripravilo to posvetovanje, so se lahko uresničila šele v letih po 2. svetovni vojni.

4 NIŽJE IN SREDNJE GOZDARSKO ŠOLSTVO PO 2. SVETOVNI VOJNI

4 ELEMENTARY AND SECONDARY FORESTRY EDUCATION AFTER WORLD WAR TWO

4.1 Začetki

4.1 Beginnings

Brez pretiravanja ali političnega navijaštva je mogoče trditi, da so bili celostni temelji slovenskega gozdarskega šolstva postavljeni šele po 2. svetovni vojni, v takratnih razmerah povojne obnove in revolucionarne komunistične doktrine. Lastnih gozdarskih kadrov je bilo tedaj v Sloveniji premalo, številni tujci so med vojno in po njej odšli, številni domači strokovnjaki so med vojno padli. Pomanjkanje strokovnih kadrov se je poznalo toliko bolj, ker je bila država zaradi povojne obnove primorana poseči po edinih naravnih virih, ki so bili kolikor toliko dostopni - po gozdovih. Ukrepi naci-

Slika 1: Učiteljski zbor Srednje gozdarske šole v Ljubljani v šolskem letu 1951/52 pred "barakarsko" šolo v Šiški, z leve: Rihard Erker, Stane Logar, Šime Letinič, Drago Kanc, Dinko Cerjak - ravnatelj, Vera Remic, Janez Jerman, Anica Benkovič, Janez Srpar, Aleksander Bleiweis.

analizacije in obvezne oddaje lesa so tedaj preobremenili slovenske gozdove. Gozdarstvo je bilo v celoti podrejeno politiki.

Lastno stanovsko organizacijo so gozdarji lahko spet obudili šele leta 1951, ko je bilo ustanovljeno Društvo inženirjev in tehnikov gozdarstva in lesarstva Slovenije. Reorganizirani v območna društva, so vse do današnjih dni skrbeli za dodatno izobraževanje gozdarskega strokovnega osebja, prizadevali so si za ustanavljanje in razvoj gozdarskega šolstva, delali so z javnostjo, niso pa se posebej ukvarjali z izobraževanjem lastnikov gozdov. Novi pogledi na tovrstne potrebe so oživelili šele po reorganizaciji v začetku devetdesetih let, ko je bila osnovana Zveza gozdarskih društev Slovenije.

Že leta 1946 je ponovno pričel izhajati Gozdarski vestnik, edina strokovna stanovska revija. Vestnik je v povojnih letih nekajkrat menjal ustanovitelje in izdajatelje, vendar je postal spet po ustanovitvi stanovskega društva njegovo glasilo in je ostal glasilo Zveze gozdarskih društev vse do danes.

Leta 1946 sta bili v Ljubljani in v Mariboru ustanovljeni Nižji gozdarski šoli. Kritične povojne razmere so terjale hitro usposabljanje kadrov, zato sta šoli delovali v obliki trimesečnih tečajev. Šoli sta delovali le do leta 1948, ko so ljubljansko preimenovali v Nižjo lesno šolo, mariborsko pa ukinili.

V Ljubljani in v Mariboru sta jeseni 1948 pričela redni pouk gozdarska tehnikuma. To leto imamo lahko tudi dejansko za leto ustanovitve slovenskega srednjega gozdarskega šolstva. Tehnikuma sta delovala pod pokroviteljstvom Ministrstva za gozdarstvo in lesno industrijo LR Slovenije. Pogoji za sprejem učencev je bila dokončana nižja gimnazija. Šolanje je sprva trajalo tri leta.

Gozdarsko strokovno šolstvo je bilo zlasti v prvih letih po 2. svetovni vojni tudi orodje takratnih oblasti in političnih interesov, kar najbolj zgovorno potrjuje usoda Nižje gozdarske šole. Namesto ukinjenih dveh šol je bila namreč istega leta ustanovljena Nižja gozdarska šola v Postojni, a že po dveh mesecih pouka se je morala seliti v grad Kromberg pri Gorici. Leta 1951 se je šola ponovno selila v Novo Gorico, naslednje leto pa v Idrijo. Tam je delovala osem let, vse do ukinitve. Tako se je Idrija že tretjič zapored vpisala v zgodovino gozdarskega šolstva na Slovenskem, a šele v tretje s slovensko šolo. Pouk na Nižji gozdarski šoli je sčasoma postajal zahtevnejši in strokovnejši. Leta 1949 je bil pouk podaljšan na pet mesecev, leta 1950 na šest, od leta 1952 je trajal pouk sedem mesecev, 1953. pa celo deset. Obvezna je bila tudi petmesečna praksa. Tako je šola postala dveletna.

Sprva zelo nestanovitna je bila tudi usoda obeh tehnikumov. Mariborski tehnikum je začel delovati v stavbi, kjer je bila že pred vojno Nižja gozdarska šola. V šolskem letu 1949/50 se je selil v prostore takratne mariborske kmetijske šole. Že naslednje leto so se morali mariborski učenci pridružiti svojim vrstnikom na Ljubljanskem tehnikumu v nacionaliziranih prostorih na Krekovem trgu. Pozneje so bili ti prostori namenjeni novoustanovljeni Agronomski fakulteti. Leta 1950 so pričeli graditi poslopje za novo stavbo gozdarske srednje šole na Viču, učenci pa so s poukom gostovali v prostorih viške osnovne šole in gimnazije. Februarja 1950 je pogorel dijaški dom na Viču, kjer so učenci bivali. Z novo šolsko stavbo ni bilo nič in spet se je bilo treba seliti, tokrat v lesene in dotrajane barake v Šiški. Tam sta šola in dijaški dom ostala do konca šolskega leta 1958/59.

Kljub težavam, pomanjkanju materialnih sredstev in pogojev za pouk, so imeli ustanovitelji šole in takratni učitelji visoke zahteve, kar je učencem omogočalo pridobiti solidno strokovno znanje. Šola je postala s šolskim letom 1950/51 petletna, učenci pa so med počitnicami opravljali obvezno skupno prakso. Leta 1952 se je gozdarski tehnikum preimenoval v Srednjo gozdarsko šolo. Ob šoli je leta 1953 pričel delovati tudi dveletni tečaj za

gozdarske tehnike. Tečaj je bil sprva namenjen nekdanjim političnim aktivistom in je gozdarjem z nižjo izobrazbo, ki so izpolnjevali takratne družbeno-politične in strokovne pogoje, omogočal pridobiti izobrazbo gozdarskega tehnika.

Prav bi bilo, da bi se ob spominih na začetke gozdarskega srednjega in poklicnega šolstva in ob pregledu njegovega razvoja spomnili številnih gozdarskih strokovnjakov, ravnateljev in učiteljev, ki so pomagali pri njegovi rasti in uspešnem delu vse do danes. Žal vseh v enem samem članku ni mogoče predstaviti, zato bi se morali ob priložnosti s posebnim člankom spomniti tudi teh zaslužnih posameznikov.

4.2 Gozdarski šolski center v Postojni

4.2 Forestry School Centre in Postojna

Gozdarska tehnična šola

Leta 1956 je bilo sklenjeno, da se Gozdarska srednja šola preseli v Postojno. Za potrebe doma učencev so preuredili nekdanji Windischgraet-zov dvorec (nekdanji Grand hotel), zraven pa je bilo zgrajeno novo šolsko poslopje. Dela so se zavlekla do decembra 1959, tako da se je pouk pričel 4. decembra. Tega leta je bila ukinjena Nižja gozdarska šola v Idriji.

Nadaljni korak v zgodovini gozdarskega srednjega šolstva je bil storjen leta 1959. Tedaj so v takratni LR Sloveniji izdelali načrt potreb po gozdarskih strokovnih kadrih, ki je že temeljil na novi gozdarski zakonodaji. Ta je predvidevala poenotenje gospodarjenja z gozdovi, neglede na lastništvo. Osnova za izračun potreb po gozdarskih kadrih je bilo predvidevanje, da potrebuje Slovenija po enega gozdarskega inženirja na 1.900 ha, gozdarskega tehnika na 1.600 ha in logarja na 860 ha gozda. Takrat je bilo v gozdarstvu zaposlenih 433 gozdarskih tehnikov, v naslednjih letih pa naj bi jih potrebovali 1.073. Možnost prekvalifikacije z dodatnim izobraževanjem je bila zato dana tudi logarjem in sicer v okviru dvoletnega tečaja, ki se je, skupaj s šolo, prav tako preselil v Postojno.

Šola se je preimenovala v Gozdarski šolski center v Postojni (GŠC). V okviru GŠC naj bi, poleg redne tehnične šole in dvoletnega tečaja za pridobitev izobrazbe gozdarskega tehnika, pričela delovati še šola za gozdne delavce. V šolskem letu 1959/1960 je pouk zaključila zadnja generacija

Slika 2: Pred šolsko stavbo v Postojni v šolskem letu 1963/64, z leve: Jože Jenček, Grozdana Mislej, Božo Lenassi, Jože Drašler, Asta Sila, Stanko Mazi - ravnatelj, Marjan Trtnik, Ernest Kučan, Aleksander Bizjak, Silva Hirsch, Minka Habe, Miro Komovc, Stanko Tumpej, Viljem Garmuš.

tehnikov s petletnim programom. Odtlej je bil program gozdarske tehniške šole štirileten. Šolske prakse niso bile več skupinske, temveč so učenci opravljali obvezno prakso pri gozdnogospodarskih organizacijah, povečini pri tistih, ki so učencem dajale tudi štipendije. Te je imela večina učencev. V naslednjih letih, nekako do leta 1990, je šola doživljala mirnejše čase. Bilo je sicer več šolskih reform in sprememb učnega načrta, pač v skladu s spremembami v šolskem sistemu. Posebej naj omenim uvedbo znanega usmerjenega izobraževanja, ki je svoj končni fiasko doživelo skladno z družbenopolitičnimi spremembami leta 1990.

Večina gozdarskih tehnikov, absolventov GŠC, vse do konca osemdesetih let z zaposlitvijo ni imela težav. Ko je bil v sedemdesetih letih ukinjen poklic logarja, so potrebe po gozdarskih tehnikih celo narasle. Vpis na tehniški šoli se je takrat z enega prvega razreda povečal na dva.

Do šolskega leta 1996/97 so šolo za gozdarske tehnike končali 2.103 učenci. Večina jih je bila rednih, vključno s tistimi iz dvoletnih programov, pozneje pa je šolo končalo tudi nekaj učencev, ki so se šolali izredno. Ker je imela večina učencev štipendije, so se povečini uspešno zaposlovali in se delovno uveljavljali na matičnih gozdnih gospodarstvih. Le malo je bilo takih, ki se iz različnih razlogov pri strokovnem ali proizvodnem delu niso uveljavili in so bili zato primorani poiskati delo drugje. Mnogi absolventi tehnične šole so se odločili za nadaljevanje študija na višji ali na visoki stopnji Gozdarskega oddelka Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Precej se jih je vpisalo na druge višje šole in fakultete in so študij povečini tudi uspešno končali. Številni nekdanji gozdarski tehniki so s postdiplomskim študijem dosegli naziv magistra ali doktorja gozdarskih (ali drugih) znanosti.

Šola za gozdne delavce

Z ustanovitvenim aktom GŠC je bila ustanovljena v Postojni tudi Šola za gozdne delavce. Dejansko je pričela delovati šele leta 1966, ko je prenehal dvoletni tečaj za gozdarske tehnike in so se sprostile določene zmogljivosti. Dotelej je bilo usposabljanje gozdnih delavcev v Sloveniji vezano izključno na neformalne, priložnostne tečaje. Prva generacija odraslih slušateljev se je vpisala aprila 1966. V šolskem letu 1967/68 se je vpisala v šolo prva generacija učencev z rednim statusom učencev za poklic gozdnega delavca. Od leta 1971 je šola delovala kot Šola za gozdarje. Z leti je bilo z učnimi programi predvidenih več različnih kvalifikacij za gozdne delavce: za sekače, za gojitelje, za semenarje in drevsničarje. Po uvedbi sistema usmerjenega izobraževanja je šolanje gozdnih delavcev potekalo po enotnem dvoletnem programu za poklic gozdar.

Zanimivo je, da se do ustanovitve GŠC v Sloveniji ni pokazala resnejša volja in pripravljenost po šoli za gozdne delavce. V zagovor takšnega stanja bi bilo seveda mogoče naštetih vrsto tehničnih razlogov, zdi pa se, da je bilo šele množično uvajanje ročne veržne motorne žage tisti tehnični razlog, ki je končno prepričal odgovorne o nujnosti take šole. Omenjene podcenjevalne razmere so imele dolgoročne negativne posledice za izobrazbeno strukturo zaposlenih v neposredni gozdni proizvodnji in v miselnosti tistih, ki so odločali o zaposlitvi in kadrovanju gozdarskih proizvodnih delavcev.

Šola za gozdne delavce je sprva delovala na GŠC v Postojni, pozneje pa, pod njegovim okriljem, tudi v dislociranih izobraževalnih centrih pri tedanjih Gozdnih gospodarstvih: Slovenj Gradec, Maribor, Novo mesto, Nazarje, Bled, Tolmin, Celje in Brežice. Kljub tako široko zasnovani mreži za usposabljanje gozdnih delavcev, se je vseskozi dogajalo, da so gozdna gospodarstva pri zaposlovanju dajala prednost priučenim delavcem, po-

Slika 3: Praktični pouk spravila na šolskem poligonu.

gosto sezonom iz drugih jugoslovanskih republik. Zato je pojemalo načrtno zaposlovanje domače, za zahtevno gozdarsko delo ustrezno izobražene in usposobljene delovne sile. Posledice takšnih kadrovanj po posameznih gozdnih gospodarstvih so v marsičem vidne vse do danes.

Sprva je moral za vpis na šolo za gozdarja kandidat predložiti zdravniško spričevalo medicine dela o psihofizičnih sposobnostih za delo v gozdarstvu, učno pogodbo z Gozdnim gospodarstvom in imeti uspešno končanih vsaj 6 let osnovne šole. Učni načrt je bil dvoleten in se je z leti spreminjal skladno s potrebami in novimi tehnologijami v gozdni proizvodnji. Pouk je v prvih letih najprej stekel v tečajni obliki, v katero so se vključevali odrasli, že zaposleni delavci. Tako je pouk leta 1978 npr. obsegal po dva tečaja po pet mesecev v Postojni, ostali čas pa so učenci prebili pri praktičnem delu v dislociranih izobraževalnih centrih. Po končanem šolanju so učenci opravljali zaključni izpit in z njim pridobili ustrezno potrdilo. Vpis v redni program šole za gozdarje nikoli ni bil posebno visok.

V osemdesetih letih so se vsi programi GŠC integrirali v programe usmerjenega izobraževanja, za vpis pa je bila odtlej potrebna končana osnovna šola. Dislocirani centri so povsem prenehali delovati že sredi osemdesetih let. Po spremembah leta 1990 je postal program za gozdarje trileten. Interes za šolanje je poslej, verjetno v skladu z interesi in politiko takratnih GG, izrazito upadel.

Skupaj sta šola za gozdarje do konca šolskega leta 1996/97 uspešno končala 602 gozdarja, od tega je bilo rednih učencev bilo približno 2/3, tretjina pa je odraslih tečajnikov. V številu je vključenih tudi 6 kmetov-gozdarjev, ki so šolanje končali v devetdesetih letih.

Dejstvo, da je bilo po letu 1963 gospodarjenje z gozdovi v Sloveniji ponoteno ne glede na lastništvo, je takrat pripomoglo k stanju, da za ustrezno formalno usposabljanje in izobraževanje lastnikov gozdov ni nihče posebej skrbel. Res pa je, da so takratna gozdna gospodarstva postopoma pričela sama skrbeti za prirejanje različnih tečajev za lastnike gozdov. Ohranilo se je tudi informativno gozdarsko izobraževanje na nekaterih kmetijskih šolah.

GŠC se je v skladu s potrebami pričel ukvarjati tudi z usposabljanjem in doizobraževanjem gozdnih in drugih delavcev za različna zahtevnejša in specializirana dela v gozdarstvu. Po letu 1976 so bile uvedene različne izobraževalni tečaji: za varno delo z motorno žago, za gozdne traktoriste,

Slika 4: Učenci pri spoznavanju drevesnih vrst.

Slika 5: Nekdanji dijaški dom, "Grand hotel" z bogato in pestro preteklostjo, porušen leta 1979.

gozdne žičničarje in za dela s hidravličnimi nakladalniki, leta 1983 pa tudi temeljni tečaj za varno delo s traktorji in traktorskimi priklučki, vključno z možnostjo opravljanja vozniškega izpita za F kategorijo. Teh tečajeve seveda niso obiskovali le gozdni delavci, temveč tudi drugi interesenti in tudi lastniki gozdov. Tako je postala tečajna dejavnost ena od stalnih oblik izobraževalnega dela na GŠC. Od leta 1976 pa do konca šolskega leta 1996/97 se je vseh tečajev udeležil oziroma uspešno opravil skupno 6.101 tečajnik.

Dejavnost se je šele v osemdesetih letih tečajna dejavnost za poklicno usposabljanje pričela odpirati tudi za kmete - lastnike gozdov, vsaj za tiste, ki so s takratnimi gozdnimi gospodarstvi sklenili kooperantske pogodbe za dela v gozdarstvu. Kooperanti so se morali za delo usposobiti na ustreznih tečajih.

Nekaj (po)misli o GŠC

Velik problem šolskega centra in njegovih izobraževalnih programov so učbeniki za strokovne predmete. Kljub težavam je šola poskrbela tudi za nekaj tovrstne literature, problem pa v celoti vse do danes ni rešen. GŠC je postopoma pridobil lasten strojni park in park za prevoze učencev. V letu 1980 je bil zgrajen nov dom za učence. Na mestu nekdanjega dijaškega doma (hotela - dvorca), ki so ga porušili, je bil namreč zgrajen sodoben dom učencev. Ta naj bi pokrival še tako velike potrebe po bivalnem prostoru za učence programov GŠC, pa tudi za dijake drugih postojnskih šol iz oddaljenih krajev. Sledili sta še telovadnica in strojna postaja.

Vse to je nastalo z veliko strokovno in denarno pomočjo Gozdnih gospodarstev in Posebne izobraževalne skupnosti za gozdarstvo. Tudi učni programi in njihova realizacija so bili večidel sad sodelovanja gozdarske operative in PIS. Pač pa GŠC ni imel lastnega gozdnega šolskega posestva in ga ne takrat ne pozneje ni uspel pridobiti. Praktični pouk se je odvijal na objektih gozdnih gospodarstev, prav tako tudi obvezna praksa učencev. Ko je bila s programom usmerjenega izobraževanja praksa ukinjena, se je povečal obseg praktičnega pouka v šoli, vse do danes je potekal in še poteka v bližnjih državnih gozdovih.

Za razmeroma dolgo tridesetletno obdobje GŠC v Postojni je značilno da je v tem času center v mnogočem znatno in vsestransko napredoval. Uspešno je reševal svoje kadrovske, programske in materialne težave, razmeroma dobro se je opremil in širil svojo obšolsko izobraževalno dejavnost z najrazličnejšimi tečaji usposabljanja odraslih za najrazličnejša specializirana dela v gozdarstvu in za potrebe drugih dejavnosti.

4.3 Gozdarska šola v Postojni po letu 1990

4.3 Forestry school in Postojna after 1990

Družbenopolitične spremembe po letu 1990 in z njimi spremembe v gospodarstvu in gozdarstvu so bile vzrok, da je prišlo v gozdarstvu do znanih kriznih razmer. Do sprememb je prišlo tudi v šolstvu. GŠC v Postojni je izgubil značaj šolskega centra in je postal Gozdarska srednja šola, zgolj ena od državnih srednjih strokovnih šol, podrejena Ministrstvu za šolstvo in šport. Programi strokovnih srednjih šol so se močno približali gimnazijskim, gimnazije pa so postale vse bolj šole prestižnega pomena.

Na delovanje šole posledje gozdarska stroka ni imela nikakršnega neposrednega vpliva več. Zaradi lastnih težav je v gozdarski operativi tudi sicer ponehalo zanimanje za delovanje šole, sesul se je kadrovski koncept gozdnih gospodarstev, število štipendij je drastično upadlo. Spremenila se je

gozdarska zakonodaja in z njo so se spremenili tudi zaposlitveni pogoji v gozdarstvu. Poslej lahko zasedajo delovna mesta revirnih gozdarjev le še gozdarski inženirji. Denacionalizacija je znatno povečala delež zasebnih gozdov v Sloveniji, lastniki so pridobili pravico in odgovornost za gospodarjenje s svojimi gozdovi. Zaposlitvene možnosti za gozdarje in gozdarske tehnike so se močno skrčile. Ponovno postaja aktualno izobraževanje lastnikov gozdov. Spremenila se je in se še spreminja tudi šolska zakonodaja.

Vse te spremembe so pripeljale do razmer, zaradi katerih se je po letu 1990 vpis v oba programa Gozdarske srednje šole v Postojni izredno znižal. Slišati je bilo celo glasove, da v spremenjenih razmerah gozdarske srednje šole sploh ne potrebujemo več, zato bi jo bilo najbolje kar ukiniti. O tem, kakšne bi bile posledice za poklicno izobraževanje gozdnih delavcev, kakšna bi bila usoda edinega gozdarskega izobraževalnega zavoda v Postojni, kako reševati problematiko izobraževanja lastnikov gozdov in kakšne bi utegnile biti posledice za stroko kot celoto, se zagovorniki ukinitve šole očitno niso spraševali. Pravzaprav si je težko zamisliti, kakšna naj bo prihodnost stroke, ki se v nacionalnem okviru odreka pomembnemu delu lastnega izobraževalnega sistema in instituciji, ki naj za tovrstno izobraževanje skrbi.

Bilo je več poskusov in predlogov, da bi na šoli uvedli nove programe, ki bi povečali zanimanje za vpis. Ti poskusi, žal, niso uspeli. Ena od predlaganih rešitev je bil ekološko naravnani gimnazijski program, ki bi ustrežal današnjemu pojmovanju tehnične gimnazije. Na strokovnem svetu je bil sprejet in odobren, oblast pa ni privolila v razpis in v poskusno izvajanje na Gozdarski srednji šoli v Postojni. Je pa na šoli prišlo do dveh pomembnejših sprememb: leta 1992 je bil v okviru programa gozdar uveden nov, triletni šolski program za poklic kmet-gozdar, namenjen bodočim gospodarjem mešanih, predvsem živinorejsko-gozdarskih kmetij (ponovno po 117 letih!). Žal se tak program tudi danes, sto in več let po prvem podobnem poskusu, ni uveljavil, saj za vpis vanj ni bilo posebnega zanimanja; druga sprememba je bila uvedena leta 1994, ko se je z dotedanjo Gozdarsko srednjo šolo združila postojnska Srednja lesarska šola. Poslej deluje šola pod nazivom Srednja gozdarska in lesarska šola Postojna. Tako so bile vsaj do neke mere rešene težave glede zadostnosti vpisa učencev na šolo in nekatere kadrovske in materialne težave. Očitno pa na vpis in delo šole še vedno vplivajo krizne razmere in pričakovati je, da se bodo te pričele urejati šele z ustalitvijo razmer v gozdarstvu, s pričakovano novo nomenklaturo poklicev in s prenovo šolskih programov.

Vprašanje nomenklature poklicev je, v skladu z novo šolsko zakonodajo, prvi pogoj, ki ga bo treba rešiti. Omogočil bo programsko prenovo šole in predmetnikov za potrebe naslednjih desetletij skladno z izobraževalnimi modeli v evropskih državah. Z novo šolsko zakonodajo prehaja SGLŠ v strokovno domeno Centra za poklicno izobraževanje Slovenije. Ta bo, upajmo, zblížal interese gozdarske panoge, gozdarske šole in izobraževalnih potreb v slovenskem gozdarstvu nasploh. Nihče še ni dokončno odgovoril glede institucionaliziranja gozdarskega izobraževanja za potrebe lastnikov gozdov in vseh tistih, ki se nepoklicno ukvarjajo z gozdnogospodarskimi deli v zasebnih gozdovih. V spremenjenih razmerah se šola še vedno srečuje z dvema resnima težavama:

- njene materialne in finančne potrebe niso ustrezno rešene, saj je po svoji naravi izobraževanja in usposabljanja gozdarstvo med dražjimi strokovnimi in poklicnimi šolami;

Slika 6: Šola se že vrsto let predstavlja na tematskih sejmih: predstavitev na Kmeljskem sejmu v Gornji radgoni jeseni 1997.

- problem šolskega učnega revirja, ki ga v spremenjenih razmerah šola brez dvoma potrebuje, ni rešen.

5 VIŠJE IN VISOKO GOZDARSKO ŠOLSTVO TER ZNANSTVENO-RAZISKOVALNO DELO

5 FORESTRY EDUCATION AT COLLEGE AND UNIVERSITY - SCIENTIFIC RESEARCH

Podoba slovenskega gozdarskega izobraževanja in poklicnega šolstva seveda ne bi bila popolna, če vsaj na kratko ne omenimo gozdarskega univerzitetnega študija in znanstveno-raziskovalnega dela. Nadgradnjo stroki so še iz časov Avstro-Ogrske predstavljali gozdarski inženirji, ki pa jih je bilo malo in so se tedaj izraževali predvsem v nemško govorečem okolju. V stari Jugoslaviji je število slovenskih gozdarskih strokovnjakov le počasi naraščalo. Tedaj in pozneje so se slovenski študentje gozdarstva izobraževali na gozdarskih fakultetah v Zagrebu ali Beogradu, oziroma v tujini, zlasti na Dunaju in v Pragi.

Prva slovenska univerza je bila ustanovljena šele leta 1919, vendar pogojev in razumevanja za uvedbo študija gozdarstva v letih med obema vojnama še ni bilo. Potrebo po ustanovitvi ustrezne znanstveno-raziskovalne gozdarske inštitucije so slovenski gozdarji predlagali že v tridesetih letih. Inž. S. Sotošek je leta 1938 predlagal ustanovitev poskusne gozdarske postaje pri takratni gozdarski šoli v Mariboru. V začetku leta 1941 je dozorela pobuda za ustanovitev gozdarskega inštituta v Ljubljani, a vojna je preprečila njeno uresničitev.

Po 2. svetovni vojni je bil z odločbo predsednika vlade LRS 21. 4. 1947 ustanovljen Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo, prva in doslej tudi edina izključno znanstveno-raziskovalna gozdarska inštitucija v Sloveniji. Inštitut je bil in ostal tesno povezan z Gozdarskim oddelkom Agronomske fakultete Univerze v Ljubljani, ustanovljenim leta 1949.

Z ustanovitvijo Gozdarskega oddelka smo Slovenci končno prišli do možnosti visokošolskega študija gozdarstva doma. Leta 1961 se je Agronomska fakulteta reorganizirala v Biotehniško fakulteto Univerze v Ljubljani.

Gozdarski oddelek je od samega začetka uvedel univerzitetni študij. Leta 1961 je bil uveden dvostopenjski študij. Študij prve stopnje gozdarstva je bil po nekaj letih ukinjen, v osemdesetih letih pa je pričela delovati v okviru oddelka dvoletna Višja gozdarska šola. Z reformami šolskega sistema in Univerze je bila leta 1996 Višja šola ukinjena, istega leta pa je Gozdarski oddelek uvedel, poleg univerzitetnega, še triletni visokošolski študij gozdarstva. Gozdarski oddelek je že kmalu po ustanovitvi uvedel tudi ustrezne oblike podiplomskega študija, že v sedemdesetih letih redni študij za magisterij, v osemdesetih letih tudi študij specializacije, vseskozi so bile na oddelku možnosti za opravljanje doktorata. Oddelek je ves čas svojega delovanja uspešno skrbel za najrazličnejše oblike neformalnega podiplomskega izobraževanja s predavanji, seminarji in študijskimi dnevi.

Gozdarski oddelek se je leta 1996 preimenoval v Oddelek za gozdarstvo in obnovljive naravne vire. Sedanji univerzitetni študij je namenjen maturantom. Študij traja osem semestrov, v četrtem letniku so študentom dana na izbiro tri strokovna področja: gospodarjenje s prostoživečimi živalmi, gospodarjenje z obnovljivimi naravnimi viri ali urbano gozdarstvo. Triletni visokošolski strokovni študij na oddelku omogoča vpis vsem tistim interesentom, ki so končali katerokoli srednjo šolo z zaključnim izpitom. Zadnji

semester je namenjen izključno praktičnemu usposabljanju. Poudarki so na teoretičnih in operativnih znanjih.

Zakaj na tem mestu sploh omenjam fakultetni in visokošolski študij ter znanstveno-raziskovalno dejavnost v gozdarstvu, saj oboje nima na videz nič skupnega s srednjim in poklicnim gozdarskim izobraževanjem? Pa ni tako! Objektivno sliko dosedanjega izobraževalnega dela v stroki in za stroko je mogoče celovito predstaviti le, če vanjo vključimo tudi gozdarsko izobraževanje na Univerzi in znanstveno-raziskovalno delo. V okviru stroke gre namreč za temeljno izobraževalno in poklicno vertikalo, v kateri ima vsaka stopnja izobraževanja in poklicnega udejstvovanja svoje mesto in vlogo. O celoti govorimo tudi zato, ker je po logiki stvari same vsaka višja stopnja naravna posledica in nadaljevanje nižje stopnje ali naj bi tako vsaj bilo. Študij na Gozdarskem oddelku velja omeniti tudi zato, ker je pred leti velik del populacije študentov prihajal iz srednje gozdarske šole.

Poslej bo fakultetni študij na Oddelku za gozdarstvo od te svoje naravne podlage povsem odrezan. V preteklosti sicer (pre)skromni delovni stiki med Gozdarskim oddelkom in Srednjo gozdarsko šolo se bodo poslej utegnili povsem pretrgati. Takšna prihodnost ne bi bila ne naravna ne logična. Vrata, zlasli potrebe po sodelovanju, bodo poslej ostala vsaj priprta na vertikali visokošolskega študija. To do neke mere rešuje absurdnost nepredvidene povezanosti v bodočih izobraževalnih programih in medsebojnih odnosih med SGLŠ in Oddelkom za gozdarstvo in obnovljive vire v prihodnje. Želimo si seveda trdnejšega in vsebinsko bogatejšega sodelovanja.

Podobno velja tudi za odnose med SGLŠ in Gozdarskim inštitutom Slovenije. V preteklosti se je pokazalo, da je bilo mogoče tudi sodelovanje na znanstveno-raziskovalnem področju, kar je bilo v korist obeh partnerjev pa tudi širše stroke. Na šoli smo prepričani, da bi to sodelovanje veljalo obnoviti in okrepiti.

6 ZAKLJUČEK

6 CONCLUSION

Pogled v preteklost naj nas spomni naših korenin, tako tistih skupnih, narodnih, kot tistih gozdarskih, ki so vsekakor del skupnih korenin na drevesu slovenskega naroda. Iz teh korenin smo zrastle, rastemo in bomo rastle, če si jih le ne bomo sami spodsekali ali jih kako drugače uničili. Pred slovenskim gozdarstvom, gozdarskim izobraževanjem in gozdarskim šolstvom so novi izzivi, nove potrebe in nove naloge. Morali jih bomo znati rešiti v skupnem interesu in v dobro slovenskih gozdov, njihovih lastnikov, stroke, naroda in države.

Poleg trenutne negotovosti glede nomenklature poklicev v gozdarstvu in bodoče usode slovenskega srednjega gozdarskega šolstva ostaja velika vrzel tudi v temeljnih znanjih lastnikov gozdov in tistih, ki v njihovih gozdovih občasno in neprofesionalno delajo. Davek v zdravju in življenjih, ki ga zadnja leta plačujemo Slovenci, je previsok za nas same pa tudi v primerjavi z evropskimi razmerami.

Kakor vsi gozdovi v Evropi in svetu so tudi naši gozdovi vse bolj obremenjeni z vsemi mogočimi negativnimi vplivi. Od gozdov vse več zahtevamo in pričakujemo, pa obenem vemo, da jim relativno vse manj vračamo, vse manj vanje vlagamo kljub visokodonečemu programu razvoja slovenskih gozdov. Koliko bomo dejansko zmogli storiti, z znanjem in z vlaganji, da bodo naši gozdovi lahko trajno in učinkovito opravljali svoje večnamenske

funkcije? Problemi naših gozdov so le del obširnejše problematike naše gozdnate in kulturne krajine ter njenega ekološkega ravnotežja.

Če se zavedamo, da postaja struktura naših poklicnih gozdarskih kadrov vse bolj podobna obrnjeni piramidi, torej zgolj konici brez čvrstih temeljev in ravnotežja, bomo končno morali spoznati, tako v stroki kot na državni ravni, da brez jasne gozdarske izobraževalne, šolske, poklicne in zaposlovalne politike v prihodnje ne bo šlo. Tudi brez potrebnega denarja zanje ne. Združiti bo torej treba moči, možnosti, interese, znanje in jih optimalno uskladiti z dejanskimi potrebami. Pa ne le zato, da bi naši znanjci lahko proslavljali nekakšno 75. ali 100. obletnico gozdarskega srednjega šolstva, temveč zaradi potreb po zdravi in varni prihodnosti naših potomcev, naših gozdov in naše Slovenije, ki naj bi postala celo vrt Evrope.

VIRI / REFERENCES

- CIVIDINI, R. / WRABER, M., 1950. Gozdarski institut Slovenije v letih 1947 - 1949. Ljubljana.
- FUNKL, L. / GAŠPERŠIČ, F. / MLINŠEK, D. / WINKLER, I., 1989. Gozdarstvo. Enciklopedija Slovenije.- 3. zv., Ljubljana, Mladinska knjiga.
- GIS (Gozdarski inštitut Slovenije) 1997.- Ljubljana.
- GŠC (Gozdarski šolski center), 1978. 30 let gozdarske srednje šole, 10 let poklicne gozdarske šole.- Postojna.
- IGLG (Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo), brez letnice, informacijska publikacija.- Ljubljana.
- JURHAR, F., 1940. Ali imamo dovolj gozdarskih strokovnjakov?- GozdV, s. 25.
- KLEMENČIČ, I., 1962. Končno smo tudi gozdarji dobili svojo fakultetno stavbo.- GozdV, s. 150.
- SEVNIK, F., 1948. Gozdarski inštitut Slovenije v prvem letu obstoja. Gozdarski vestnik, s. 137.
- SEVNIK, F., 1950. Ustanovitev in razvoj slovenske gozdarske fakultete. GozdV, s. 251.
- SEVNIK, F., 1963. Slovenija.- Nastava, Šumarska enciklopedija, 2. zv., Zagreb, Jugoslovanski leksikografski zavod, s. 438.
- SEVNIK, F., 1963. Slovenija. - Nauka. Šumarska enciklopedija, 2. zv., Zagreb, Jugoslovanski leksikografski zavod, s. 439.
- SGLŠ (Srednja gozdarska in lesarska šola) Postojna.- Arhivska dokumentacija.
- PAVLIČ, S., 1992. Kratek opis razvoja gozdarskega šolstva na Slovenskem.- Zbornik: Stoletnica idrijske gozdarske šole, Idrija, Gozdarstvo Idrija, s. 11.
- PAVLIČ, S., 1992. Ustanovitev in delovanje gozdarske šole v Idriji v letih 1892 - 1909.- Zbornik: Stoletnica idrijske gozdarske šole, Idrija, Gozdarstvo Idrija, s. 14.
- VILMAN, V. / SERŠE, A., 1989. Prva slovenska gozdarska šola na Snežniku. Postojna, Gozdarski šolski center.
- VRTOVEC, P., 1997. O srednji gozdarski šoli v Postojni. Gozdarski vestnik, s. 478. Ljubljana.
- VRTOVEC, P. / VADNU, M., 1998. Tečajna dejavnost na Srednji gozdarski in lesarski šoli v Postojni.- GozdV, s. Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, VDO Biotehniška fakulteta.- VTOZD za gozdarstvo, 1986. Gozdarstvo.- Ljubljana.
- Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo, 1996. Študij gozdarstva.- Ljubljana.
- ŽAGAR, B., 1963. Slovenija. - Institut. Šumarska enciklopedija, - 2. zv., Zagreb, Jugoslovanski leksikografski zavod, s. 439.